

Entre dues mars i tres muntanyes

Occitània es troba en un territori ple de relleus entre dues mars i tres muntanyes. Amb una geografia rica i complexa, aquesta nació ha estat sempre una cruïlla estratègica de primera magnitud per als pobles del sud d'Europa.

THIERRY BLANDINO

Occitània
compta amb
dos rius: el
Roine i la
Garona.
Aquests
estructuren
Occitània en el
seu espai
interior
i sempre han
estat corredors
d'invasions
i d'intercanvis
comercials.

No hi ha pas un paisatge únic que siga característic d'Occitània, més aviat hi ha una extraordinària varietat que s'explica per tot de factors.

Un dels més importants és la seua vasta superfície, uns 190.000 km², és a dir, el terç sud de la França actual, sense oblidar la Vall d'Aran, del costat de l'estat espanyol, i les valls occitanes d'Itàlia (una desena de valls alpines), al capdavant una àrea més allargada que Portugal o Tunísia.

El paral·lel 45° travessa Occitània pel bell mig, la seua latitud és, doncs, equidistant del pol nord i de l'equador. Això comporta un joc d'influències climàtiques que el relleu encara complica més.

La seua situació en l'istme més estret d'Europa entre la mar Mediterrània i l'oceà, amb el pas més baix que s'hi pot trobar, el Pas de Naurosa, a solament 190 m d'altitud, permeté, al segle XVII de concebre i de realitzar el Canal de les Dues Mars o del Migjorn, entre Tolosa i Seta. Un pas on s'enfronten i es mesclen el vents del nord, de l'oest i de l'est: el cerç, la tramuntana, el *marin* (llevant) i l'*autan* (llebeig).

La geologia occitana és ben rica i complexa: granítica al vell massís septentrional (dit Central des del punt de vista francès), calcària als *Causse*s, sorrells, argiles i terraforts a les planes fluvials i la lava dels antics volcans de l'Alvernya, el

que explica la varietat de tècniques constructives de les cases de cada país.

Si observem un mapa físic d'Europa, els països occitans es distingeixen de seguida com un territori de relleus entre dues mars. Per ço se sol dir que Occitània és "*lo país entre doas mars e tres montanhas*". Solament s'hi compten dos espais planers: la conca aquitana oberta a l'oceà i, a la banda oposada, la depressió del Roine i la plana costanera llenguadociana. Dos espais lligats als dos rius occitans, el Roine i la Garona.

El primer és un riu vertical que uneix Occitània a l'Europa de Nord i que desemboca en un delta dins la Mediterrània, com tants rius mediterranis més: el Po, el Tíber, el Nil, l'Ebre...

Pel que fa a la Garona, es tracta d'un riu que va, fent un gran revolt, de la Vall d'Aran, en territori català, fins desguassar a l'oceà Atlàntic, en un estuari gegant semblant a una mar interior que els poetes han comparat sovint a un riu africà o amazònic. Tots els afluents de la riba dreta de la Garona són tan llargs com ella (Tarn, Olt i la Dordonya). Són rius que baixen horitzontalment cap a l'oceà o això explica ben bé els corrents civilitzatoris aquitans, que sempre han anat de llevant a ponent.

Aquests dos rius, doncs, estructuren Occitània en el seu espai interior i sempre han estat corredors d'invasions i d'intercanvis comercials. Occitània ha estat una cruïlla europea estratègica de primera magnitud, i la seua història,

sovint tràgica, n'és bon testimoniatge.

Entre els dos rius, tres muntanyes: al nord, el Massís Septentrional que els francesos anomenen Central. A llevant, els Alps, que tomben cap a la mar. Al sud, la serralada dels Pirineus que va de Catalunya al País Basc i que en els seus 400 km d'extensió presenta, de mar a oceà, tota la diversitat climàtica dels països d'Occitània. I contràriament a una idea bastant difosa, aquestes muntanyes no conformen pas necessàriament una frontera, ni lingüística, ni cultural, ni econòmica i ni tan sols política. A cada vessant s'han bastit regnes i entitats culturals, com ara Llemosí, l'Alvernya, el País Basc, Catalunya, el Piemont... El Llenguadoc s'ha format a banda i banda de la Muntanya Negra. Són els estat dominants els qui crearen les fronteres que separaren els països.

La terra presenta colors tan diversos que cadascun dels països occitans es podria comparar a un altre d'Europa. Les teules i rajoles roges del País Tolosà recorden les de Llombardia o l'Aragó. Les cases pintades de colors del País Niçard ens adrecen a Itàlia. La pedra blanca dels Causses, la pedra daurada de Provença, la pedra seca i les lloses de les Cevenes es retroben a Còrsega o al Peloponès. Les lloses grises o blaves del nord, són com les de molts països muntanyencs, la pedra volcànica de Velai, els atovons de Gascunya... Pobles de colors, començant per Tolosa, coneguda arreu com "Vila Rosa" per les seues teulades. Les reconeixem perquè evoquen per tota la ciutat els colors jaspats d'una magrana entreoberta...

Es pot passar així d'un ambient mediterrani a un altre d'atlàntic; d'un ambient alpí a un d'aragonès, grec o cèltic i de vegades la transició es fa brutal si ens fixem en la dissimetria entre els vessants: a la Muntanya Negra es pot passar en solament deu quilòmetres d'una sensació de paisatge vosgià o finlandès a un de cors o mallorquí. De la Vall d'Aran se'n sol dir la Suïssa del Pirineu, mentre que a l'altre vessant de la serralada trobem paisatges mig desèrtics.

THIERRY BLANDINO

Paisatges d'estanys, de marjals i d'aiguamolls amb les seues illes (Estany de l'Or, de Salses, de Sijan...), veritables mars interiors propícies per als somnis, per a la contemplació. Alguns d'aquests espais, però, mantenen un equilibri ecològic ben precari, com ara el de Berra, amb les refineries de petroli i altres activitats industrials dels suburbis marsellesos. Més quan es contempla l'estany de Salses, a la primavera, quan el Canigó nevada s'hi reflecteix i floreixen els arbres fruiters, llavors es presenta com la cosa més natural l'evocació d'una estampa japonesa. El paisatge del delta del Roine, a la Camarga, amb els aiguamolls, els toros, els cavalls i els flamencs, amb els arrossars, tot plegat fa pensar en el delta de l'Ebre o en el Guadalquivir.

Què us dire dels paisatges càrstics que, del Carcin als Pirineus i fins i tot als Alps, han creat formes fantàstiques en la superfície o subterrànies que podem retrobar per tota la Mediterrània. Aquí el vocabulari occità ha enriquit bellament el francès: *igas, avencs, causses, serras, plans, garrigas, combas, crestas, lausas* (llosars), *balmas, caunas* (cavernes). Són justament famoses a Europa les gorges dels rius Verdon i Tarn, comparables fins i tot al Canyon del Colorado.

Completament diferent és el gran bosc de les Landes, creat artificialment en el segle XIX sobre un paisatge gairebé desèrtic i que arriba fins les dunes d'arena vora l'oceà, en una costa recta d'uns dos-cents quilòmetres que s'assembla a les costes africanes.

Diferents són també els paisatges de collades i suaus turons del Lauraguès i de la Lomanha, on les teulades dels poblets evoquen les de la Toscana o de l'Úmbria.

I encara diferents són els paisatges dels antics volcans de l'Alvernya, morts o endormits, qui sap, encara que les aigües termals calentes contribueixen decisivament a l'economia balnearia i turística del país. Riques són les planes de la Garona i del Roine, aptes per a la policultura i especialment per a la producció de fruita i hortalisses.

Igualment diversa és l'arquitectura popular, de les *circuladas* (poblets circulars) del Llenguadoc fins a les *bastidas* quadrades d'Aquitània.

Segons l'altura o l'exposició al sol hi trobarem tota la diversitat de vegetació que hom pot trobar a Europa, dels avets nòrdics a les palmeres de la costa provençal. Entre la dolçor d'Aquitània i el rigor del clima cantalià (Alvernya), els relleus han afavorit una terra ben impressionant plena de microclimes inesperats.

Occitània, mosaic de climes, de relleus, de paisatges; mosaic d'arquitectures, de maneres de treballar la terra, de viure i de parlar, cruïlla natural entre França, Europa septentrional, l'estat espanyol o Itàlia, pas d'Europa a l'Europa meridional.

Istme de barrejadissa que ha produït una civilització generosa i fèrtil, la del trobar, la del gai saber, la del *jòli d'amor*, la terra de Cucanya.

Terra de resistències, de renai-xences i de certeses que sorprenden l'ésser humà.

Alem Surre-Garcia

THIERRY BLANDINO

